

Aktion 2021 för ett effektivare Offentliga Åland och hållbar tillväxt

Aktion 2021 för ett effektivare Offentliga Åland och hållbar tillväxt

- Åland har under senare år drabbats av flera bakslag och länge haft en utveckling som till stora delar, sett ur ett ekonomiskt perspektiv, är bekymmersam.
- Landskapets totala produktionsvärden (mätt i BNP) har de senaste åren gått ner samtidigt som omkringliggande regioner haft tillväxt. Pandemin har drabbat Ålands ekonomi hårdare.
- Landskapets ekonomi visar underskott på tiotals miljoner euro per år. Det förändrade ekonomiska systemet i självstyrelselagen ställer större krav på tillväxt. Underskottstrenden måste brytas.
- Kommunerna på Åland har, trots de bästa förutsättningarna med betydligt mindre kostnadsansvar än kommunerna i riket, nu alltmer börjat signalera att de har det svårt eller inte mera klarar sina ekonomier.

Kraftsamling och enighet behövs nu

- På grund av det bekymmersamma läget för Åland, har en grupp ålänningar med olika erfarenheter, samlat sig till detta upprop som vi kallar Aktion 2021 för ett effektivare offentligt Åland och hållbar tillväxt.
- Vi vill uttala det akuta behovet av åtgärder för att vända den åländska skutan mot en bättre kurs, till en bättre utveckling och en större målmedvetenhet och effektivitet.
- Det krävs att de åländska politiska partierna sätter sig ner runt samma bord och kommer överens om de stora linjerna för sådana förändringar. Besluten måste sträcka sig långt över de korta mandatperioderna på fyra år, de måste bli långsiktiga och hållbara.

Reformer behöver göras på tre nivåer:

1. Inom den kommunala sektorn
2. Inom landskapets område och
3. I skapande av förutsättningar för en växande, produktiv privat varu- och tjänsteproduktion.

Ålderstruktur – grund för försörjningskvoten

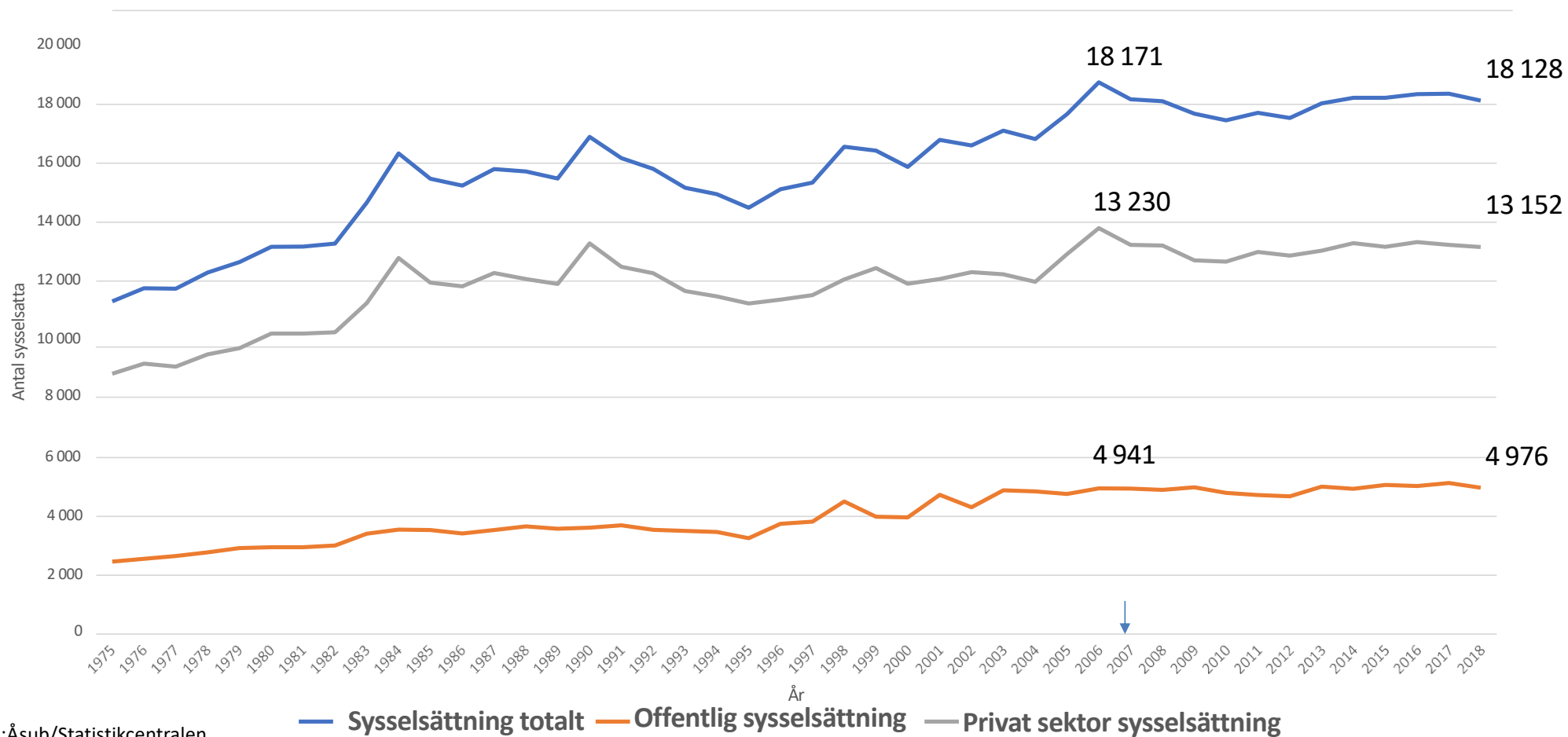
- Totalt sett har befolkningen åldrats ganska markant; andelen + 65- år har 2000-2019 vuxit med 7 procentenheter. Men det föreligger skillnader mellan områden, kommuner.
- Skärgårdskommunerna och Lumparland befinner sig i en **demografisk rävsax**, Föglö och Vårdö delvis undantaget . Befolkningen minskar och åldras markant.
- Åldersstrukturen på fasta Åland varierar. Mariehamn växer (11%) men åldras samtidigt så att kategorin 65+ har ökat med 8 procentenheter. Jomala växer (26%) utan att åldras lika mycket (+2 procentenheter i kategorin 65+). Om vi bortser från de förortsmässiga områdena i Jomala så utvecklas Jomala ändå i hög grad som de övriga kommunerna på fasta Åland.

Som helhet – med tanke på bl.a. skattebas och försörjningskvot – så är det demografiska läget mycket utmanande. – Vad som krävs är större befolkning och på sikt en tjänligare ålderstruktur.

Demografin igår och idag; totalt och i de 16 kommunerna

- Totalt har Ålands befolkningsmängd vuxit med 16% under åren 2000-2019.
- Största tillväxten antalsmässigt, har varit i Jomala, Lemland och Mariehamn.
- Jomalas stora tillväxt har nästan totalt (drygt 80%) fokuserats till de områden som kan betraktas som förortsmässiga i förhållande till Mariehamn (Västerkalmare 208%, Österkalmare 170%, Möckelö 329%, Sviby 208%).
- För Lemlands del står dessa områden för 25% av tillväxten (Järsö).
- Av de åländska arbetsplatserna är nästan 80% belägna i centralortsområdet.

Sysselsättningsutveckling 1975-2018

Källa: Åsub/Statistikcentralen

Sysselsättningsuppgifter enligt Statistikcentralens regionalräkenskaper

Sysselsättningen är beräknad som kvartalsgenomsnitt under året (sommarjobbare ingår)

Dessa siffror är högre än sysselsättningen i slutet av året (som många andra statistiktabel ber bygger på)

Siffrorna motsvarar närmast inom området arbetande, men beräknat för hela året.

Sysselsättningsförändringen jämfört med befolkningsutvecklingen

Förändringen av de offentligt sysselsatta 2007-2018 +0,7%

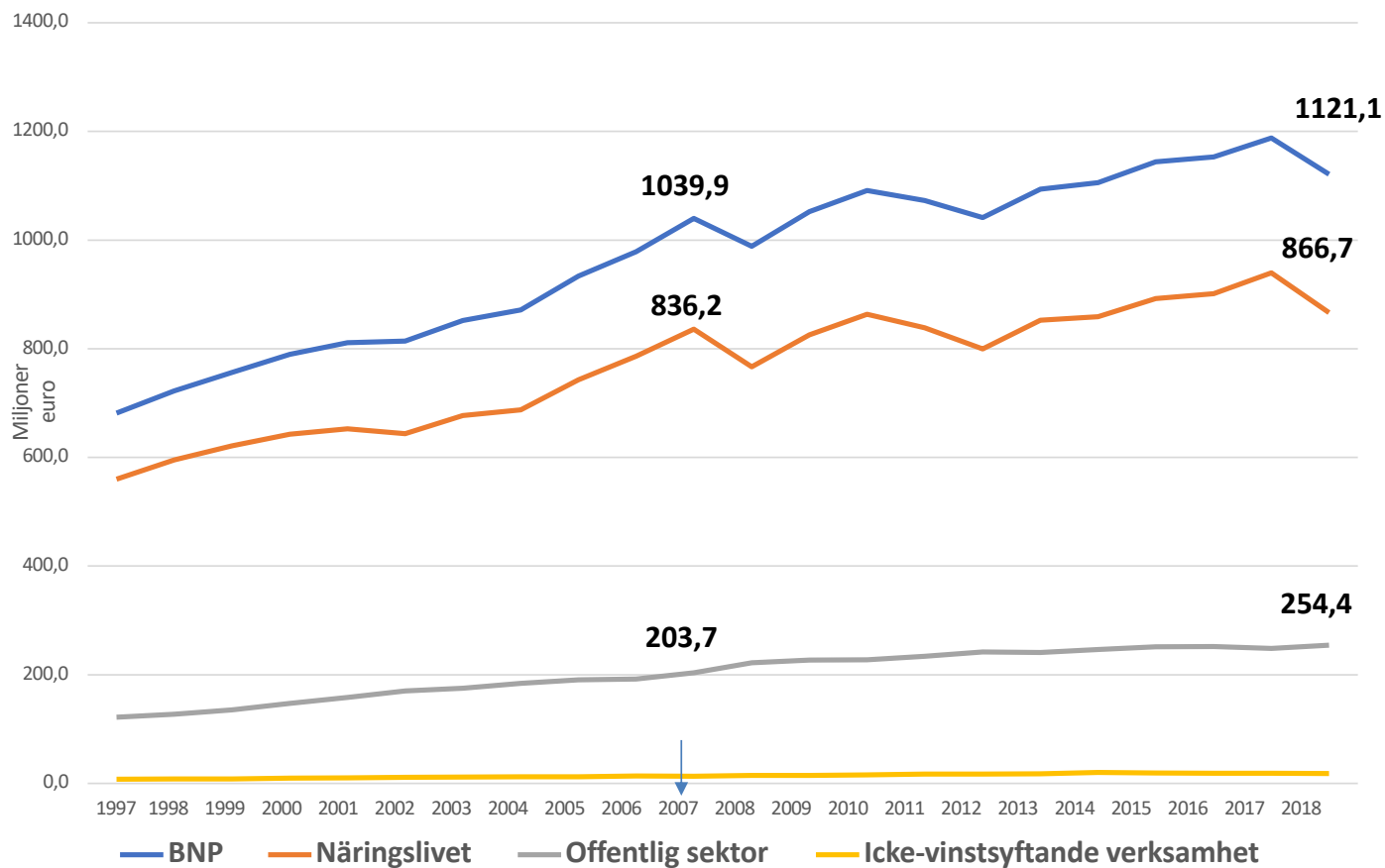
Förändringen av de privat sysselsatta 2007 - 2018 -0,6%

Förändringen totalt av sysselsatta 2007 – 2018 -0,2%

MEDAN Befolkningsutvecklingen 2007 -2018 +9,7%

Befolkningsutvecklingen tycks gynnsam medan sysselsättningsutvecklingen stampar på stället. Det här är en mycket bekymmersam utveckling som bland annat beror på en åldrande befolkning?

BNP-utvecklingen 2007-2018

BNP 2007-2018 +7,8%

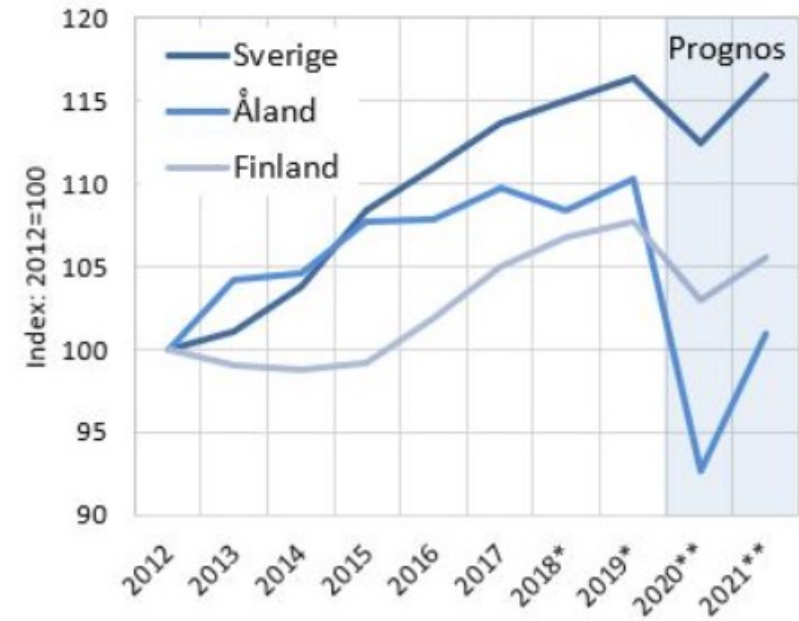
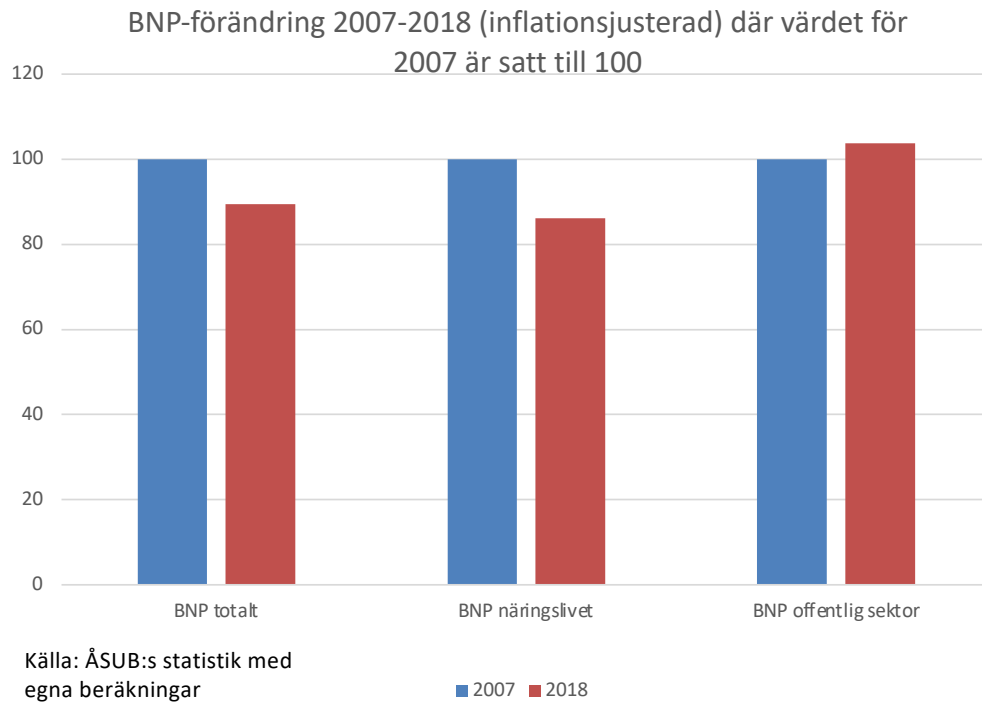
Näringslivet 2007-2018 +3,6%

Offentlig sektor 2007-2018 +24,9%

**KPI (konsumentprisindex)
2007-2018 +20,4%**

Källa ÅSUB: Förädlingsvärde i löpande priser, miljoner euro

BNP-förändring

Källor: ÅSUB, SC, SCB, egna beräkningar.

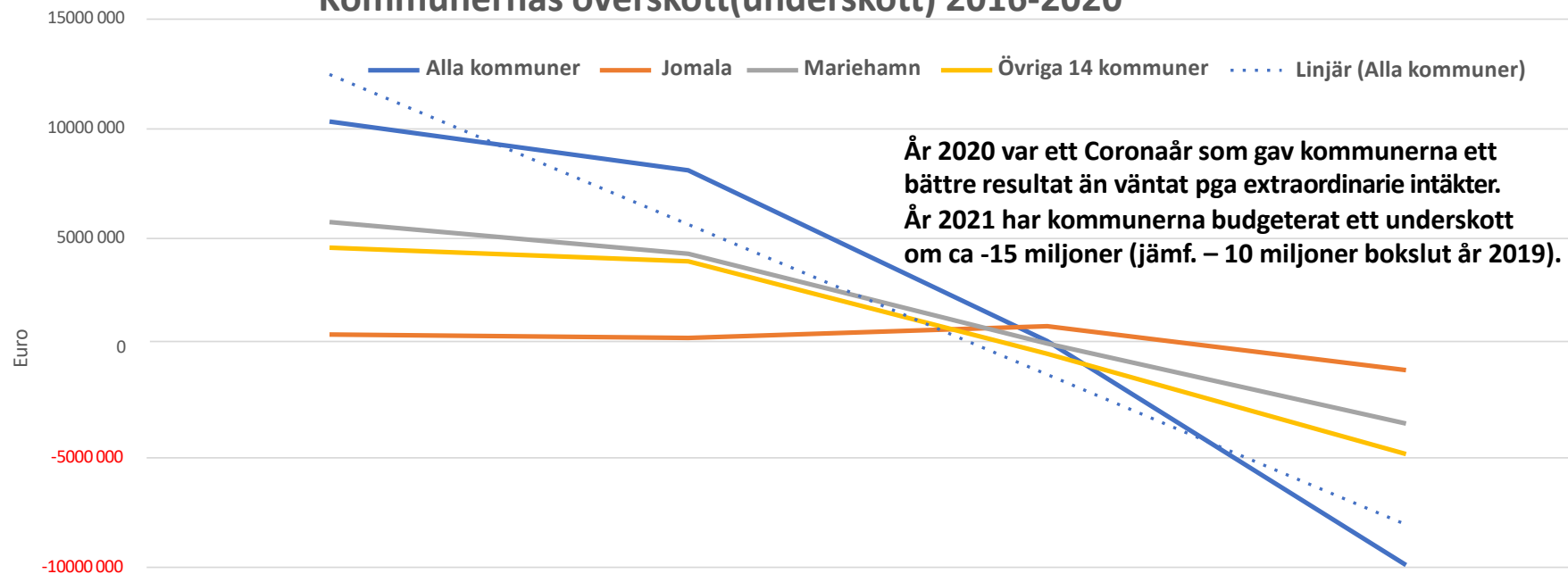
*Preliminära beräkningar.

**Prognoser från Finansministeriet, Konjunkturinstitutet, samt ÅSUB.

Kommunernas ekonomi

Kommunernas överskott(underskott) 2016-2020

	2016	2017	2018	2019
Alla kommuner	10022 000	7796 000	16 000	-10202 000
Jomala	315 000	155 000	688 000	-1313 000
Mariehamn	5435 957	3996 325	-99 199	-3752 207
Övriga 14 kommuner	4271 043	3644 675	-572 801	-5136 793

Jämförelse av de åländska och finländska kommunernas ekonomi

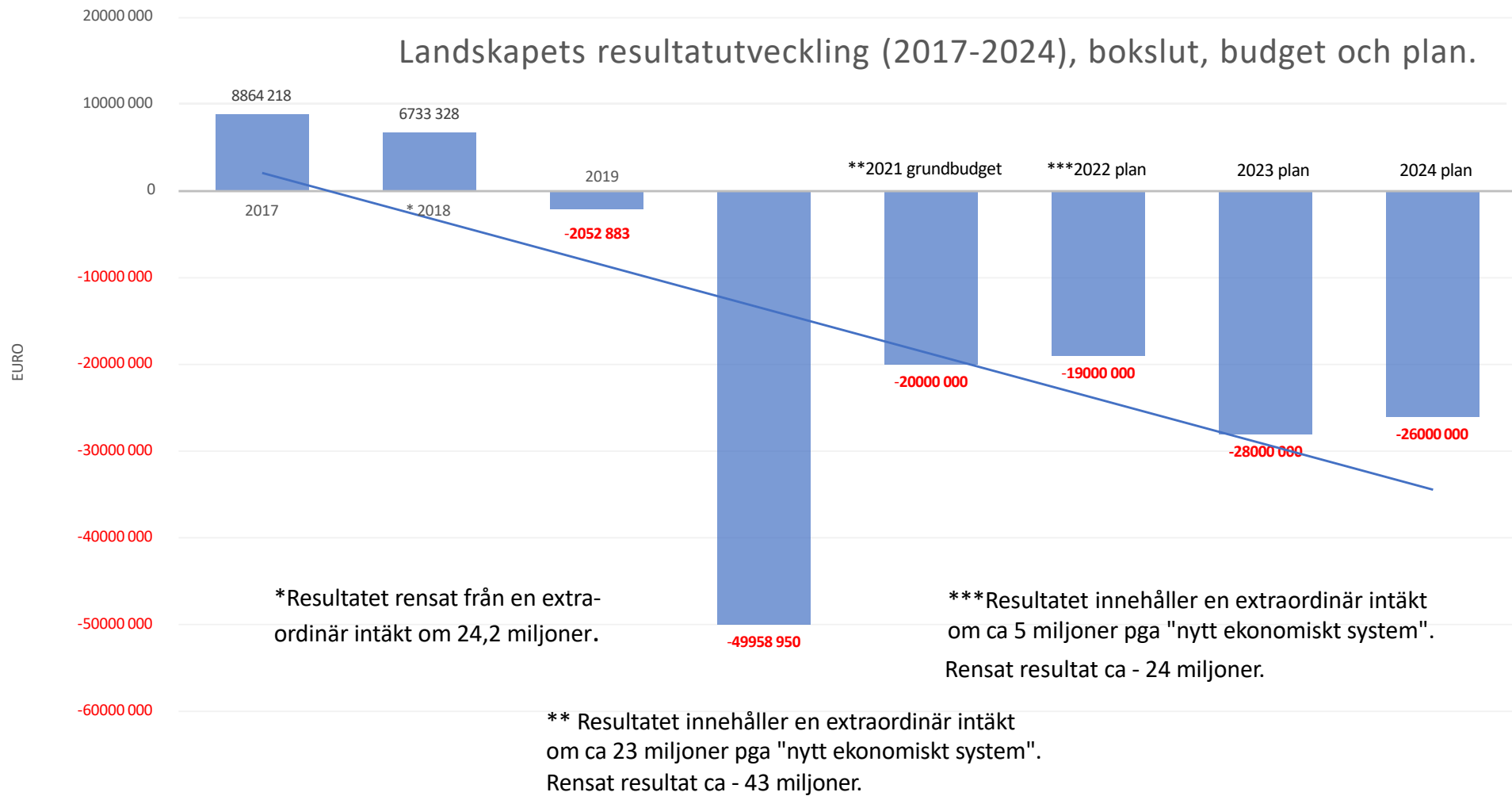
Om de åländska kommunerna skulle överta ansvaret och kostnaden för sjukvården och gymnasieutbildningen av landskapet på samma sätt som de finländska kommunerna i Finland ansvarar för och bekostar sjukvården och gymnasieutbildningen skulle följande hända:

- De åländska kommunerna får i och med det nya ansvaret en utökad kostnad för sjukvården (ca 87 miljoner euro i landskapets budget) och gymnasieutbildningen (ca 19 miljoner euro i landskapets budget) eller en utökad kostnad om totalt ca **105,5** miljoner euro.
- De åländska kommunerna skulle samtidigt få en utökad intäkt i form av samma landskapsandel per person som de finländska kommunerna erhåller i statsandel. Detta skulle ge en utökad intäkt om totalt ca **10,7** miljoner euro till de åländska kommunerna.
- De åländska kommunerna skulle höja skatteuttaget per invånare till samma nivå som i Finland (19-20%). De åländska kommunernas skatteintäkter ökar då med ca **18** miljoner euro.
- Detta ovanstående sammantaget ger utfallet - **76,8** miljoner euro i ökad nettokostnad.
- Med allt annat oförändrat borde de åländska kommunerna då höja kommunalskatten med **3172 euro/invånare**, alltså från dagens nivå om 17-18% till ca **30%!**

Slutsats:

De åländska kommunerna är rikligt finansierade i jämförelse med de finländska kommunerna. Det i jämförelse höga kostnadsläget i de åländska kommunerna torde bero på den betungande administrationsapparaten som följd av uppdelningen i många kommuner, kommunalförbund samt i en hög servicenivå.

Landskapets ekonomi

Sammanfattning av problembilden

- Den demografiska utvecklingen påverkar den offentliga ekonomin, befolkningen åldras
- Den befolkningsmässiga tillväxten sker i närheten av tätorterna
- Den inflationsjusterade BNP-nedgången är ytterst anmärkningsvärd
- Kommunerna presterar för lite i förhållande till intäkterna i jämförelse med finländska kommuner
- Landskapets ekonomi genererar stora underskott
- Trots ett flertal företags goda utveckling så är den samlade bilden av tillväxten i näringslivet negativ

Åland kan komma starkare ur detta

- Politisk samling
- Offentliga finanser i skick och därmed trygghet i samhället
- Effektiv offentlig administration
- Effektiv och kvalitativ, såväl offentlig som privat serviceproduktion
- Skapa goda förutsättningar för hållbar verksamhet och tillväxt i den privata sektorn

Följande personer har deltagit i de diskussioner som har lett till initiativet att uppvakta de åländska partierna för att presentera den problembild det ovanstående materialet synliggör.

Brage Eklund
Trygve Eriksson
Johanna Boijer-Svahnström
Mats Adamczak
Thomas Lundberg
Anders Wiklund
Edvard Johansson
Jan-Erik Rask
Mikael Granskog
Ylva Watkins

Rebecka Eriksson
Sven-Harry Boman
Sara Kemetter
Peter Wiklöf
Mats Perämaa
Göran Djupsund
Roger Jansson
Alef Jansson
Niklas Lampi